

سوریه: گرایش دوگانه‌ی ترکیه

✘ اما نوئل والرشتاین

ترجمه: پرویز صداقت

در میان تغییرات بسیار و همواره تحول‌یابنده‌ی سیاست‌ها و ائتلاف‌های ژئوپلیتیکی در کشورهای مختلف خاورمیانه معمولاً اطمینان وجود داشت که هدف‌های اصلی بازیگران اصلی، هم در سطح منطقه و هم در بیرون منطقه، چیست.

این امر در مورد سوریه‌ی امروز صادق نیست. سه‌گانه‌ی به سیاست امروز سوریه شکل می‌بخشد: حامیان رژیم بشار اسد، حامیان خلیفه که خود را دولت اسلامی می‌خوانند، و به اصطلاح گروه‌های اسلامی میانه‌رو که مدعی‌اند با هر دو گروه می‌جنگند. تحلیل و پیش‌بینی مبارزات این سه‌گانه بسیار دشوار است زیرا سه‌گانه‌ها کم‌وبیش به شکل اجتناب‌ناپذیری در زمانی نسبتاً کوتاه‌مدت به مبارزه‌ی دوطرفه‌ی آشکارتری بدل می‌شوند. اما در این مورد بسیاری از بازیگران اصلی در منطقه و فراتر از آن در مورد آنچه می‌خواهند به‌شدت مرددند. بسیاری از آن‌ها ترجیح می‌دهند حتی‌الامکان این سه‌گانه را حفظ کنند و می‌ترسند که ناگزیر شوند به اولویت دوم‌شان ارجحیت بخشند. این دودلی به‌ویژه در مورد ترکیه صادق است؛ هرچند در مورد عربستان سعودی و ایالات متحد نیز صدق می‌کند.

ترکیه مرز طولانی مشترکی با سوریه دارد. اکنون مدت‌هاست که حزب عدالت و توسعه بر این کشور حاکم است؛ حزبی اسلام‌گرا که در پی آن است خود را با جهت‌گیری به ارزش‌ها و رویه‌های اسلامی نمایش دهد، اما در عین حال نسبت به دیگر دیدگاه‌ها و الزامات تسامح دارد. این حزب با اعلام سیاست خارجیِ حفظ پیوندهایش با جهان غرب به‌عنوان عضو ناتو و کشوری که در پی عضویت در اتحادیه‌ی اروپا است حاکمیت خود را آغاز کرد، در عین حال که درصدد است جایگاه ترکیه را در مقام قدرت اصلی خاورمیانه اعاده کند؛ کشوری که باید مناسبات خوبی با همه‌ی دیگر کشورهای خاورمیانه داشته باشد.

وقتی جنگ داخلی سوریه آغاز شد، ترکیه در نقش میانجی پدیدار شد. در این فرایند رجب طیب اردوغان، در مقطعی گمان کرد که پرزیدنت بشار اسد به او دروغ گفته. اردوغان که عمیقاً برآشفته بود، از

میانجی به حامی اصلی تغییر رژیم سوریه مبدل شد.

ترکیه یک اقلیت بسیار گسترده‌ی کرد دارد که دولت‌های پیشین هیچ‌گاه آن‌ها را به رسمیت نشناختند. از هنگام استقرار جمهوری ترکیه در بیش از نود سال قبل، واکنش دولت‌های ترکیه به خواسته‌های کردها همواره سرکوب تمام‌عیار بوده و حتی گاه وجود چنین گروهی به عنوان کردها را انکار کرده‌اند. حدود سی سال قبل، یک جنبش مبارز مارکسیست - لنینیست، حزب کارگران کردستان (پ. کا. کا.) با شورش مسلحانه در پی دستیابی به هدف‌های کردها بود. عبدالله اوجالان، رهبر این جنبش دستگیر و به حبس ابد محکوم شد.

چند سال پیش، رژیم کنونی ترکیه تغییر مسیر داد و با ورود به مذاکره با پ. کا. کا. جهانیان را شگفت‌زده کرد که مشاهده کنند آیا چنین مصالحه‌ای محقق می‌شود. پ. کا. کا. به طور خاص اعلام کرد که دیگر جنبشی مارکسیستی - لنینیستی نیست و آماده است که به جای هدف استقلال منطقه‌ی کردنشین به تفویض اختیارات بپردازد. این مباحثات دشوار بوده اما به پیش‌رفته و ظاهراً امیدوارکننده بوده است.

جنگ داخلی سوریه وضعیت درونی در ترکیه را دگرگون کرد. نیروهای خلیفه (به اصطلاح دولت اسلامی) در شمال سوریه خیلی گسترش یافتند و در پی آن بوده‌اند که مرز سوریه با ترکیه را در اختیار بگیرند. این در عمل منطقه‌ای بوده که ساکنانش عمدتاً کردهای سوریه هستند. جنبش اصلی آن‌ها حزب پ. ی. د. (حزب اتحاد و دموکراسی) هدف اصلی حمله‌ی دولت اسلامی بود و نیز نیروی اصلی بود که در برابر پیشروی دولت اسلامی مقاومت کرد. اکنون داعش به کوبانی حمله می‌کند که پایتخت عملی منطقه‌ی کردنشین سوریه است.

جنبش کردهای سوری نیز ارتباط نزدیکی با جنبش کردهای ترکیه، پ. کا. کا. دارد. وقتی ایالات متحد اعلام کرد که «ائتلاف»ی از نیروها برای جنگ با نیروهای داعش ایجاد و از نیروی هوایی استفاده می‌کند تا مانع پیشروی‌شان شود، ترکیه بی‌درنگ خود را زیر فشار سنگین ایالات متحد برای پیوستن به ائتلاف یافت. به طور خاص، کردهای هر دو سوی مرز، و ایالات متحد، از ترکیه خواسته‌اند مرزهایش را به روی هر دو طرف بگشاید؛ تا به کردهای سوریه که در کوبانی و سایر مناطق در تهدید داعش هستند امکان ورود به ترکیه به عنوان جای امن بدهد و به ترک‌های ترکیه اجازه دهد که برای کمک نظامی به کردهای سوریه وارد آنجا شوند.

ترکیه هیچ تمایلی نداشته که به این درخواست‌ها تن دهد. پرزیدنت اردوغان اعلام کرد که از نظر ترکیه داعش و جنبش کردهای ترکیه، پ کا، هردو، جنبش‌هایی تروریستی‌اند و ترکیه هیچ دلیلی نمی‌بیند که مرزهایش را به این ترتیب باز کند. این موضع عجیبی بود چراکه دولت ترکیه بعد از آن که مدت زمانی است که با پ کا کا که امروز برچسب جنبش تروریستی به آن زده در حال مذاکره بوده است. جنبش‌های کرد، حزب کارگران کردستان ترکیه و حزب اتحاد و دموکراسی کردستان سوریه را به هیچ عنوان نمی‌توان معادل داعش دانست که یک کارزار نظامی گسترده علیه همه را دنبال می‌کند.

پس ترکیه به دنیا چه می‌گوید؟ دولت گفته که جنگیدن با داعش بشار اسد را تقویت می‌کند. احتمالاً درست است. اما گزینه‌ی ترکیه و دودلی‌اش در همین‌جاست. دولت ترکیه خواستار وعده‌ی ایالات متحد از عدم انحراف از ادامه‌ی مبارزه علیه رژیم بشار اسد و به طور خاص تعیین منطقه‌ی پرواز ممنوع در مرز شده است. ایالات متحد می‌گوید که بدون نیروهای نظامی زمینی، که گسیل خواهد کرد، چنین کاری ناممکن است.

در اینجا گزینه‌ای هست: کدام اولویت دوم؟ اگر اولویت را به مبارزه علیه داعش بدهیم، پشتیبانی از اسلام‌گرایان هرچه کوچک‌تر به اصطلاح میانه‌رو در سوریه کم‌تر می‌شود. اگر به جنگ با بشار اسد اولویت بخشیم، داعش تقویت می‌شود و همچنان‌که نماینده‌ی سازمان ملل در سوریه دقیقاً هشدار داده است بی‌تردید به قتل‌عام گسترده‌ی کردهای سوریه به دست داعش می‌انجامد.

دیگر تردید ترک‌ها به مذاکرات با حزب کارگران کردستان مربوط است. اگر ترکیه به وضعیت دشوار کردهای سوریه پشت کند، احتمالاً به توقف مذاکراتش با حزب کارگران کردستان منجر می‌شود. حزب کارگران کردستان علناً چنین هشدار داده است. اما اگر دولت ترکیه علیه داعش فعال‌تر م‌شد، نتیجه می‌توانست آن باشد که حزب کارگران کردستان در مذاکرات جاری موضع محکم‌تری اتخاذ کند.

علاوه بر آن، ترکیه تلاش کرده روابطش را با ایران بهبود بخشد. دو کشور منافع مشترکی در افغانستان و عراق دارند و حتی از نیروهای یکسانی در فلسطین حمایت می‌کنند. اما عدم جنگ فعالانه علیه داعش این تلاش برای افزایش پیوندها را مختل می‌کند. از سوی دیگر، مخالفت فعالانه با داعش مانع تلاش ترکیه برای نشان دادن خودش به عنوان قهرمان اسلام‌گرایان سنی می‌شود.

ترکیه به هر شکل باید سیاست منسجم‌تری در آینده‌ی بسیار نزدیک اتخاذ کند. در غیر این صورت، ادعایش برای این که بازیگر مهمی در منطقه باشد کاملاً با شکست مواجه می‌شود و مبارزه‌ی درونی‌اش با کردها احتمالاً بار دیگر خشونت‌آمیز می‌شود. در منطقه‌ای با چنین مبارزات حادی گرایش دوگانه پسندیده نیست.

پانزدهم اکتبر ۲۰۱۴

برگرفته از تارنمای [www.iranpress.com](#)

© تمامی حقوق این وبسایت محفوظ است. هرگونه کپی‌برداری از این وبسایت بدون اجازه‌ی قبلی ممنوع است. این وبسایت به‌عنوان یک منبع اطلاعاتی فعالیت می‌کند و مسئولیت هرگونه اشتباه یا سوءتفاهم در استفاده از این وبسایت بر عهده‌ی کاربر است. این وبسایت به‌عنوان یک منبع اطلاعاتی فعالیت می‌کند و مسئولیت هرگونه اشتباه یا سوءتفاهم در استفاده از این وبسایت بر عهده‌ی کاربر است.